

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
RĪGAS MEDICĪNAS KOLEDŽA

www.rmkoledza@lu.lv

LU Rīgas Medicīnas koledžas studiju programma

“Optometrista asistents”

sadarbībā ar LOOA

organizē

ieskatu mācību tēmās

LOOA

www.optometrija.lv

e-pasts: looasociacija@gmail.com

Mērķis

Popularizēt un piesaistīt:

- studējošos *LU Rīgas medicīnas koledžas* programmā
- nozarē iesaistītos *Latvijas Optometristu un optiķu asociācijā*

Mērķauditorija

- **optometrista asistents/optikas konsultants**
- **optiķis**
- **vispārējās tirdzniecības personāls**
- **acu ārsta medmāsa**
- **ikviens redzes aprūpes un optikas jomas interesents**

LOOA

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
RĪGAS MEDICĪNAS KOLEDŽA

Optiķāru brokastis

Tiešsaistes lekciju sērija optiķiem, optometrista asistentiem, konsultantiem un ne tikai...

08.12.2021. 8:30 - 9:30

Acs neveselības ārkārtas stāvokļi
Evita Kassaliete

15.12.2021. 8:30 - 9:30

Nedaudz par palielinājumu
Anete Petrova

22.12.2021. 8:30 - 9:30

Brīļļu ietvaru materiāli
Kristīne Detkova

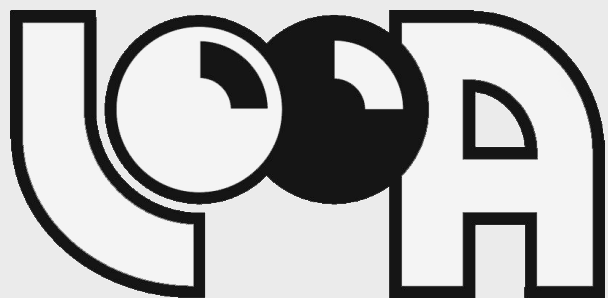

29.12.2021. 8:30 - 9:30

Lēcu optisko stiprumu veidi un to mērīšana
Pēteris Cikmačs

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
RĪGAS MEDICĪNAS KOLEDŽA

15.12.2021.

Lekt. Anete Petrova

Studiju kurss “Ģeometriskā optika”

Nedaudz par palielinājumu

Palielinājuma nepieciešamība

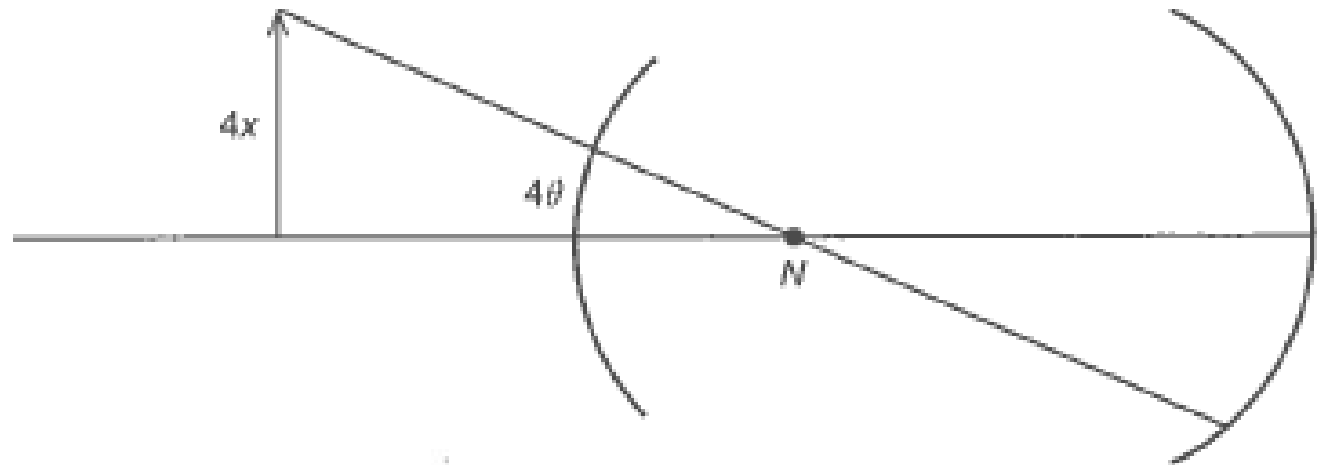
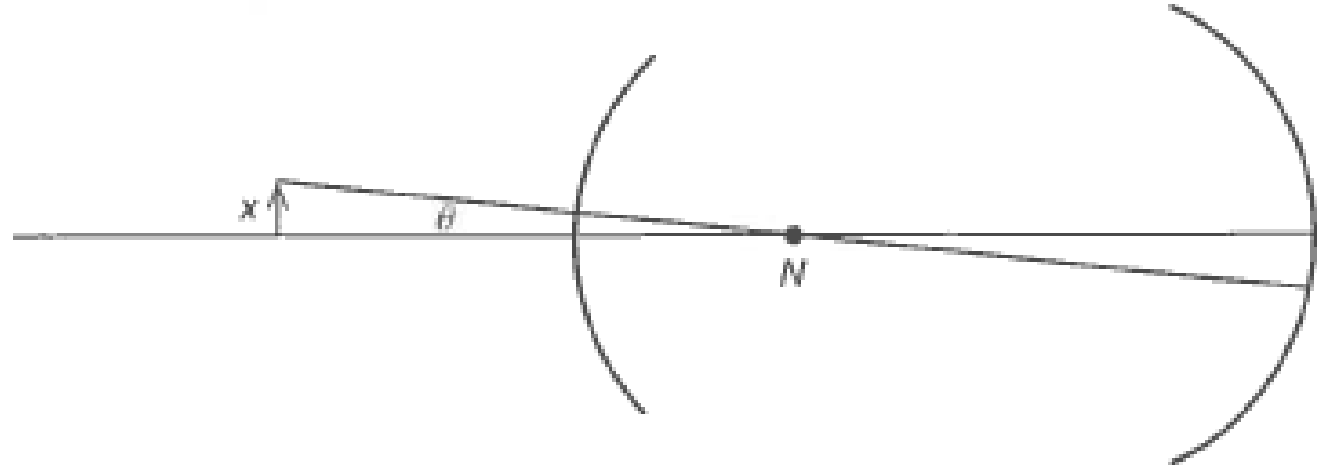
- **Vājredzība** – slimību, attīstības traucējumu, trauma gadījumā nav sasniedzams redzes asums tikai ar ametropijas korekciju:
  - Makulas deģenerācija
  - Katarakta
  - Glaukoma
  - Diabētiska retinopātija
  - Pigmentoza retinīts
  - Ambliopija
  - Priekšlaicīgi dzimušo retinopātija
  - Tīklenes atslāņošanās
- Sabiedrības novecošanās – vājredzības izplatība pieaug.
- **Palielinātāji** – pozitīva stipruma lēcas, elektroniskie palielinātāji, teleskopi.

Palielinājuma veidi

Palielinājums	Klīniskā aktualitāte	Konteksts
Laterālais (transversālais jeb lineārais)	Vājredzība	Objekts novietots pozitīva stipruma lēcas fokālajā attālumā, veidojot virtuālu attēlu
Izmērs	Vājredzība	Objekts fiziski lielāks
Relatīvais attālums	Vājredzība	Objekts fiziski tiek pietuvināts novērotājam
Leņķiskais	Vājredzība	Objekta leņķiskais izmērs pret novērotāja aci tiek palielināts
Efektīvais un konvenciālais	Vājredzība	Ražotājs norāda pozitīva stipruma lēcu palielinājumu, lai atvieglotu produktu salīdzināšanu.
Brīļu palielinājums	Anizeikonija	Pacientiem, kam ir anizometropija, brīļu korekcija veido dažādu leņķisko attēlu izmēru katrā acī.

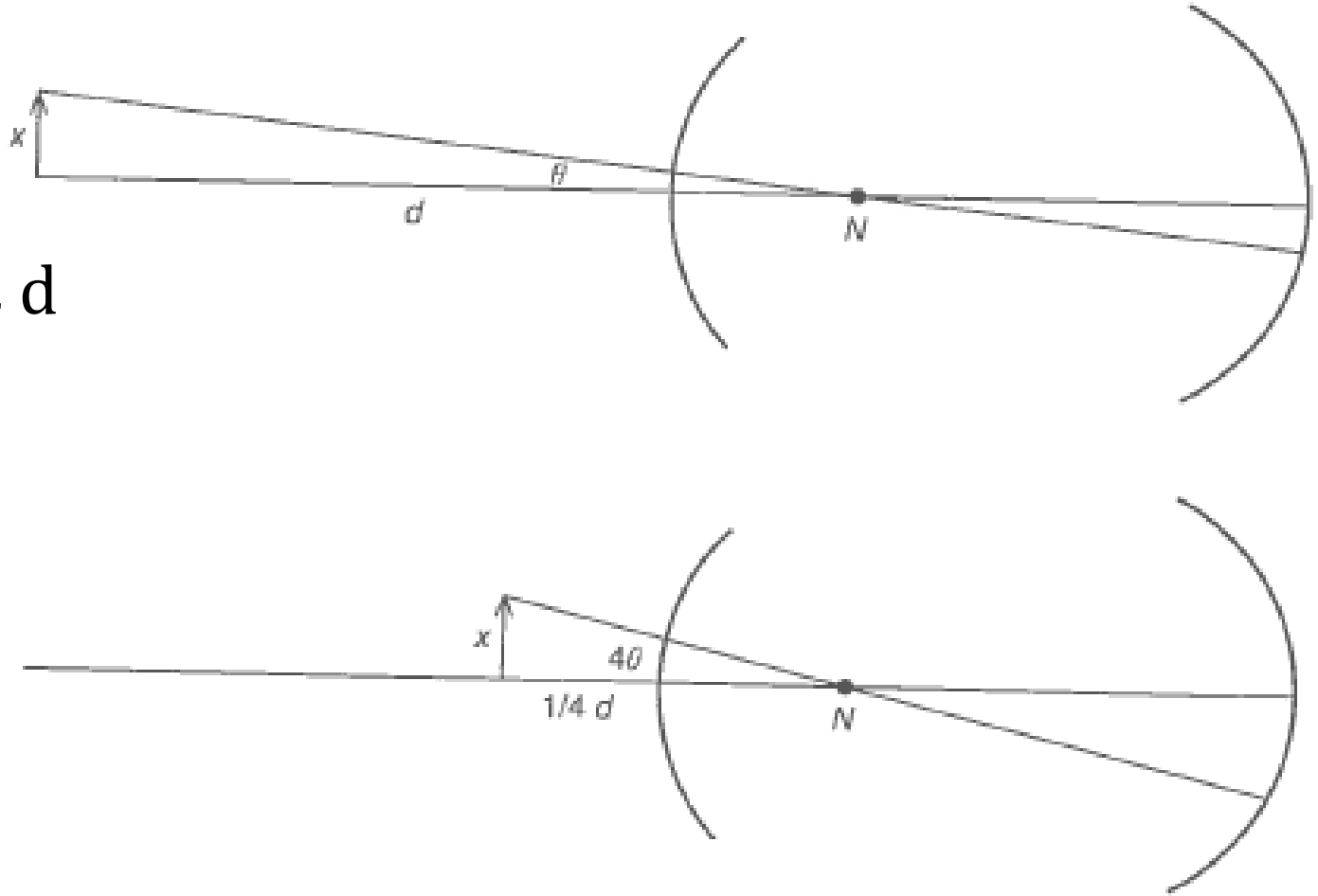
Objekta izmēra palielināšana

- Objekta sākotnējais izmērs x
- Objekta palielināšana $4x$
- Leņķis, ko veido objekts pret aci, palielinās 4 reizes
- Leņķiskais izmērs palielinās 4 reizes

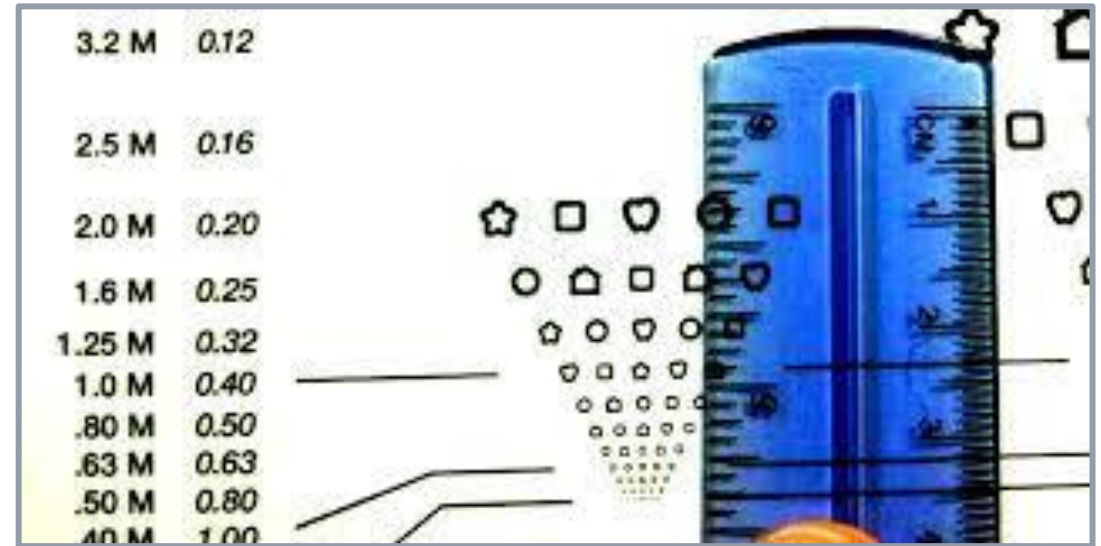
Relatīvā attāluma palielinājums

- Objekts sākotnēji atrodas attālumā d
- Novērotājs apskata objektu $\frac{1}{4} d$ attālumā
- Leņķiskais izmērs pret aci palielinās 4 reizes
- Efektivitāte atkarīga no akomodācijas spējas

Standartizēts drukāta teksta izmērs

- Tuvuma teksta izmērs **M-vienībās**
- **1 M** teksta burta detaļas izmērs veido **1 loka minūti lielu leņķi 1 metra attālumā**, burta izmērs veido 5 loka minūtes lielu leņķi šai pašā attālumā.
- **2 M** teksta burta detaļas izmērs veido **2 loka minūšu leņķi 1 metra attālumā**.

Pozitīvu lēcu radīts leņķiskais palielinājums

- **1. piemērs:** pacients var izlasīt 4 M izmēra tekstu, ja to novieto 20 cm attālumā. Nepieciešams izlasīt 1 M izmēra uzrakstu uz medikamentu pudelītes.
- Nepieciešams leņķiskais palielinājums 4 x:
  - Izdrukāt tekstu 4 M izmērā un turēt 20 cm attālumā
  - Pietuvināt objektu 4 reizes: no 20 cm uz 5 cm (nepieciešama 20 D akomodācija!)
  - Novietot objektu +20,0 D lēcas fokālajā attālumā (5 cm)

$$F = \frac{1}{f [m]}$$

Ekvivalents skatīšanās stiprums

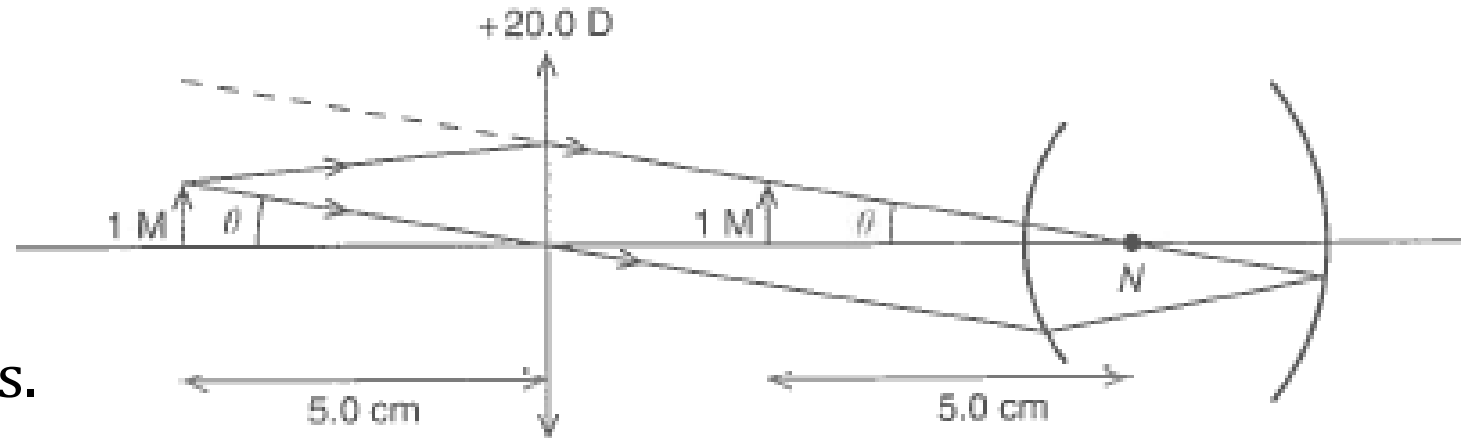
Ekvivalents skatīšanās attālums

Pozitīvu lēcu radīts leņķiskais palielinājums

- Objekta veidotais leņķis atrodies lēcas fokālajā attālumā ir tāds pats, kā atrodies 5 cm attālumā no acs.

- Attālums no acs līdz palielinošajai lēcai nav būtisks.
- No lēcas iznākošie stari paralēli – tāluma redzes korekcija nodrošina skaidru attēlu uz tīklenes, nav nepieciešama akomodācija.

- Optiskā ilūzija – attālinot pozitīvo lēcu no acs (bet paturot objektu lēcas fokālajā attālumā), šķiet, ka arī attēls palielinās.

Pozitīvu lēcu pielietojums vājredzības korekcijā

- Visbiežāk izmantotais palielinātājs ir *pozitīva stipruma oftalmiskās lēcas*:
  - Rokās turamās lupas
  - Brillēs
  - Brillēm piemontējami palielinātāji
  - Statīva lupas

Pozitīvu lēcu pielietojums vājredzības korekcijā

- Nepieciešamais leņķiskais palielinājums:

2 x

- Mainīt skatīšanās attālumu:

40 cm uz 20 cm

(1 M teksta izmērs 20 cm = 2 M teksta izmērs 40 attālumā)

2. piemērs:

25 gadus vecam pacientam ir grūtības izlasīt tekstu. Pacients var lasīt 2 M izmēra tekstu 40 cm attālumā. Pacients vēlas lasīt 1 M izmēra tekstu.

Pozitīvu lēcu pielietojums vājredzības korekcijā

- Nepieciešams leņķiskais palielinājums:

5 x

- Pietuvināt lasāmo materiālu 5 x:

no 40 cm uz 8 cm

- Pielietot pozitīvu lēcu palielinājumu: nepieciešama lēca, kuras fokālais attālums ir 8 cm

$$F = \frac{1}{f [m]}$$

$$F = \frac{1}{0,08 m} = +12,5 D$$

3. piemērs:

Iepriekšējā pacienta redzes stāvoklis pēc 2 gadiem pasliktinās. Tagad 40 cm attālumā iespējams izlasīt tikai 5 M izmēra tekstu.

Pozitīvu lēcu pielietojums vājredzības korekcijā

- Kāds leņķiskais palielinājums nepieciešams?

$$5 \text{ M} / 2 \text{ M} = 2,5 \times$$

- Kādā attālumā būtu jāpietuvina tekstu? (Palielinošās lēcas fokālais attālums)

$$40 \text{ cm} / 2,5 = 16 \text{ cm}$$

- Kāda stipruma pozitīva lēca nepieciešama?

$$1 / 0,16 \text{ m} = +6,25 \text{ D}$$

- Attālums no palielinātāja līdz acīm nav būtisks, pacients skatīsies cauri bifokālo brīļu tāluma daļai.

4. piemērs:

70 gadus vecam pacientam ar makulas deģenerāciju ir izkorigēta miopija. Iespējams salasīt 5 M izmēra tekstu 40 cm attālumā, ja pacients skatās caur bifokālo brīļu aditīva lodziņu. Kādu rokās turamu palielinātāju jāizraksta, lai dotu iespēju lasīt 2 M izmēra tekstu? Cik tālu jātur lasāmais materiāls no palielinātāja? Cik tālu jātur palielinātājs no acīm?

Pozitīvu lēcu pielietojums vājredzības korekcijā

- Teksts **+10,0 D** lēcas fokālajā attālumā (10 cm) veido tādu pašu leņķi, kā atrastos 10 cm attālumā no acs. **40 cm/10 cm = 4 x**
- Paciente varēs izlasīt **4 x** mazāku tekstu: $6 \text{ M}/4 = \mathbf{1,5 \text{ M}}$
- Attālums no palielinātāja līdz acīm nav būtisks, paciente skatīsies cauri tāluma stiprumam.

5. piemērs:

Paciente var izlasīt 6 M izmēra tekstu 40 cm attālumā, kad lieto bifokālo brīļu aditīva lodziņu. Viņa ir iegādājusies +10,0 D palielinātāju, ko lieto 10 cm attālumā no lasāmā teksta. Kāds ir smalkākais teksts, ko viņa var izlasīt ar šo palielinātāju?

Palielinošās lēcas un aditīva kombinācija

- Līdz šim – tāluma korekcija kombinācijā ar palielinošo lēcu, teksts lēcas primārajā fokusā.
- Kas notiek, kad pacients skatās cauri tuvuma aditīvam?
- Pacients lieto 2,50 D aditīvu, ir pilnībā izkorigēta redze tālumā. Pacientam ir +10,0 D rokās turama lupa.
- Ja tekstu novieto lupas primārajā fokusā un skatās cauri tāluma korekcijai:
  - Tuvuma redze novērtēta $1/2,50 \text{ D} = 0,4 \text{ m} = 40 \text{ cm}$
  - $1/10 \text{ D} = 0,1 \text{ m} = 10 \text{ cm}$ attālumā veidojas $40 \text{ cm}/10 \text{ cm} = 4 \times$ palielinājums
- Ja lupu novieto 10 cm attālumā no briļļu aditīva:

Palielinošās lēcas un aditīva kombinācija

- Ja lupu novieto 10 cm attālumā no briļļu aditīva:
  - Tā kā aditīva stiprums ir 2,50 D, tad palielinātāja veidotajam attēlam jābūt 40 cm attālumā no briļļu plaknes.
  - 40 cm - 10 cm = 30 cm no palielinātāja
  - Vergences sakarība, lai noskaidrotu, kur jāatrodas lasāmajam tekstam:

$$L' = L + F$$

$$\frac{1}{-0,30 \text{ m}} = L + 10,0 \text{ D}$$

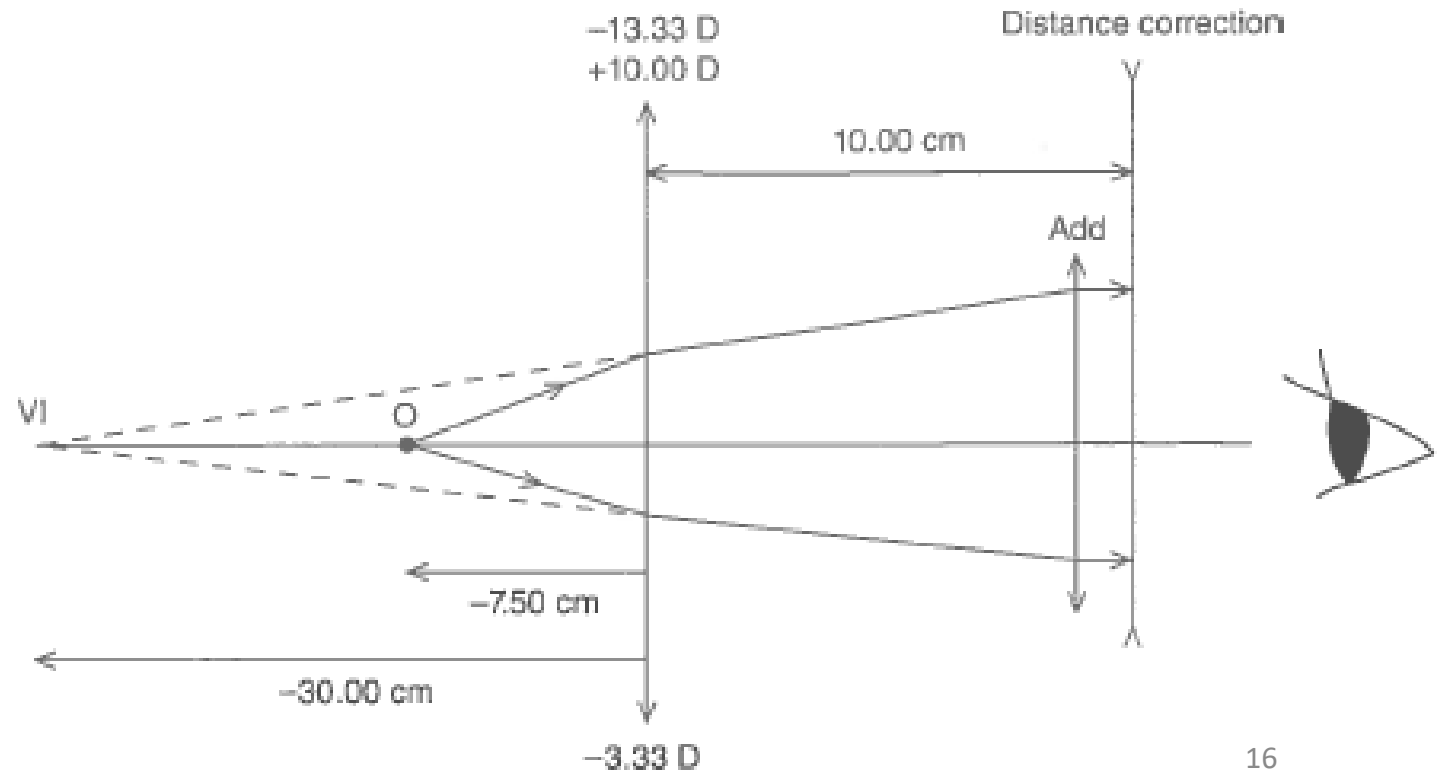
$$-3,33 \text{ D} = L + 10,0 \text{ D}$$

$$L = -13,33 \text{ D}$$

$$L = \frac{n}{l}$$

$$-13,33 \text{ D} = \frac{1}{l}$$

$$l = \frac{1}{-13,33 \text{ D}} = -0,075 \text{ m} = -7,5 \text{ cm}$$

Palielinošās lēcas un aditīva kombinācija

- Ja lieto lupu tuvāk briļļu plaknei nekā tās fokālais attālums – 5 cm

$$40 \text{ cm} - 5 \text{ cm} = 35 \text{ cm}$$

$$L' = L + F$$

$$\frac{1}{-0,35 \text{ m}} = L + 10,0 \text{ D}$$

$$-2,86 \text{ D} = L + 10,0 \text{ D}$$

$$L = -12,86 \text{ D}$$

$$L = \frac{n}{l}$$

$$-12,86 \text{ D} = \frac{1}{l}$$

$$l = \frac{1}{-12,86 \text{ D}} = -0,0778 \text{ m} = -7,78 \text{ cm}$$

- Laterālais palielinājums:

$$M = \frac{L}{L'}$$

$$M = \frac{-12,86 \text{ D}}{-2,86 \text{ D}}$$

$$M = + 4,5 \times$$

- Ja objektu novieto 7,78 cm no +10,0 D stipras lupas, šķietams attēls ar 4,5 x palielinājumu atradīsies 35 cm attālumā no lupas un 40 cm attālumā no briļļu plaknes.

- **Lielāks palielinājums!**

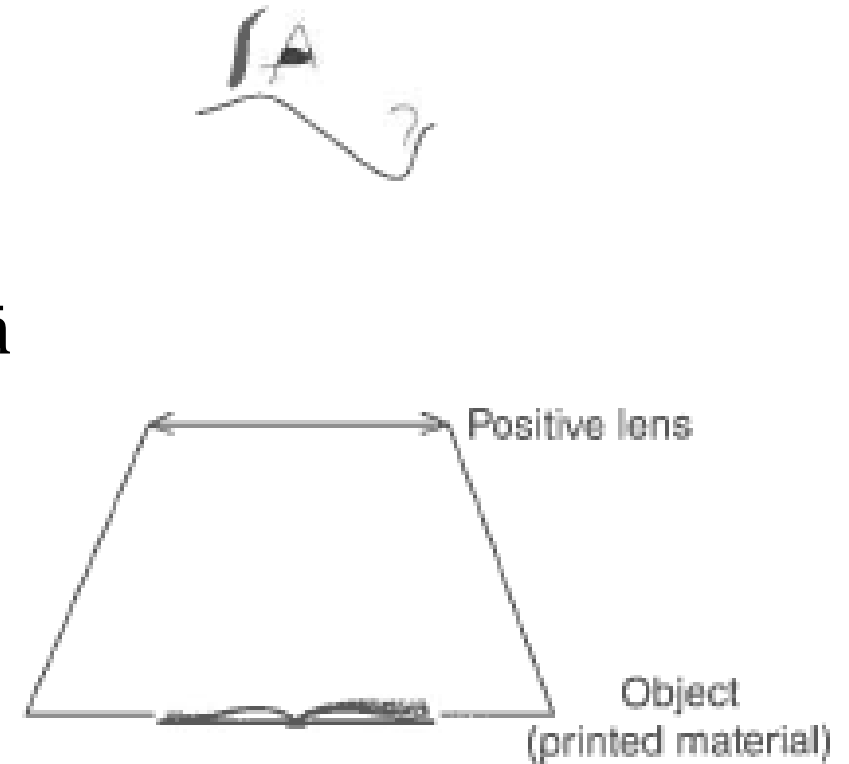
Palielinošās lēcas un aditīva kombinācija

- Iespējams iegūt **lielāku palielinājumu**, ja lupu lieto **kopā ar aditīvu** un tur **tuvāk brillēm nekā lupas fokusa attālums**, salīdzinot ar lupas lietošanu, skatoties cauri tāluma korekcijai.

Attālums starp lupu un aditīvu	Palielinājums salīdzinājumā ar lupas lietošanu kopā ar tāluma korekciju
Vienāds ar lupas fokusa attālumu	Vienāds
Mazāks par lupas fokusa attālumu	Lielāks
Lielāks par lupas fokusa attālumu	Mazāks

Statīva palielinātāji

- Pozitīva stipruma lēcu var iestiprināt statīvā, fiksētā attālumā no lasāmā materiāla.
- Noderīgi nestabilas motorās kontroles gadījumā / trīcošu roku gadījumā
- Visbiežāk lēca fiksēta tuvāk par fokusa attālumu, lai iegūtu lielāku palielinājumu, bet nepieciešama akomodācija.

Statīva palielinātāji

- **6. piemērs:** Pacients var izlasīt 4 M izmēra tekstu 40 cm attālumā no brīļļu plaknes. Tiek nozīmēts +20,0 D statīva lupa. Lēca ir fiksēta 4 cm attālumā no lasāmā materiāla. Cik tuvu lupai jāatrodas pacienta acīm, lai izlasītu 1 M izmēra tekstu?
- 4 M / 1 M = nepieciešams 4 x palielinājums
- 40 cm / 4 = 10 cm (4 x tuvāk)
- **Šķietamā attēla atrašanās vieta:**

$$L' = L + F$$

$$L' = \frac{1}{-0,04 \text{ m}} + 20,0 \text{ D}$$

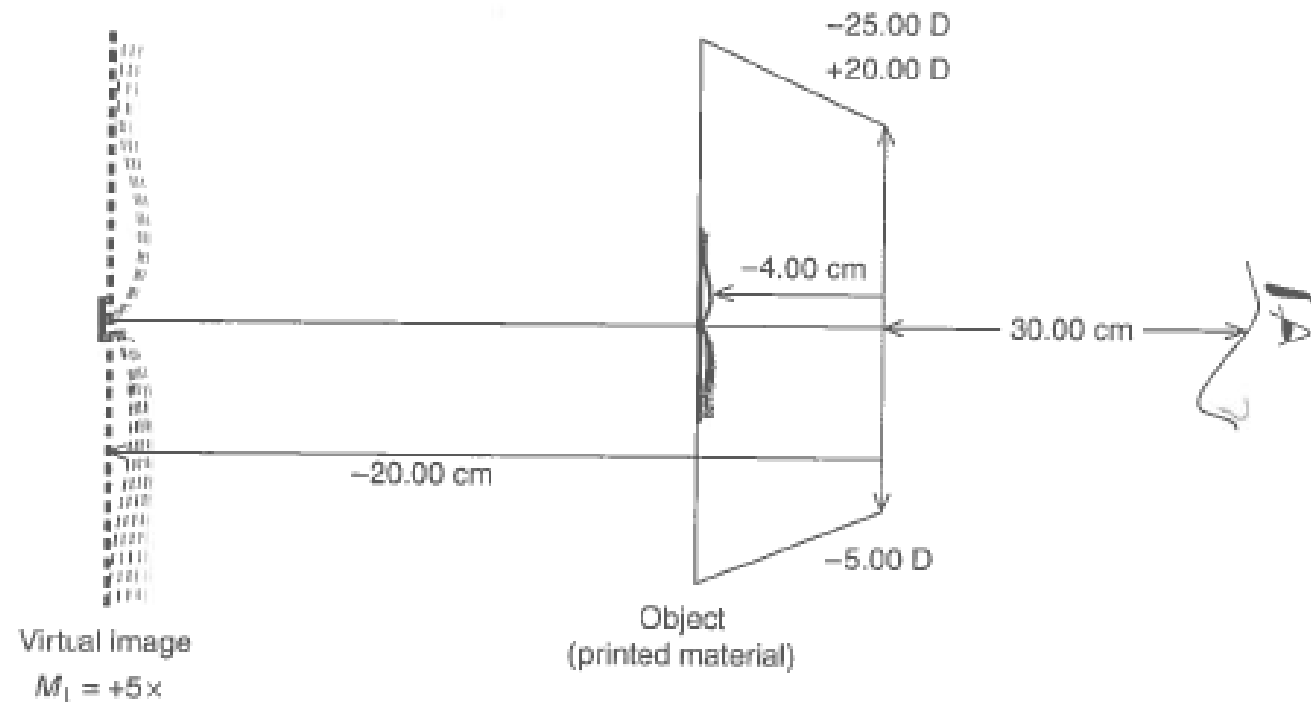
$$L' = -25,0 \text{ D} + 20,0 \text{ D}$$

$$L' = -5,0 \text{ D}$$

$$L' = \frac{n'}{l'}$$

$$l' = \frac{1}{-5,0 \text{ D}}$$

$$l' = -0,2 \text{ m} = \mathbf{-20 \text{ cm}}$$

Statīva palielinātāji

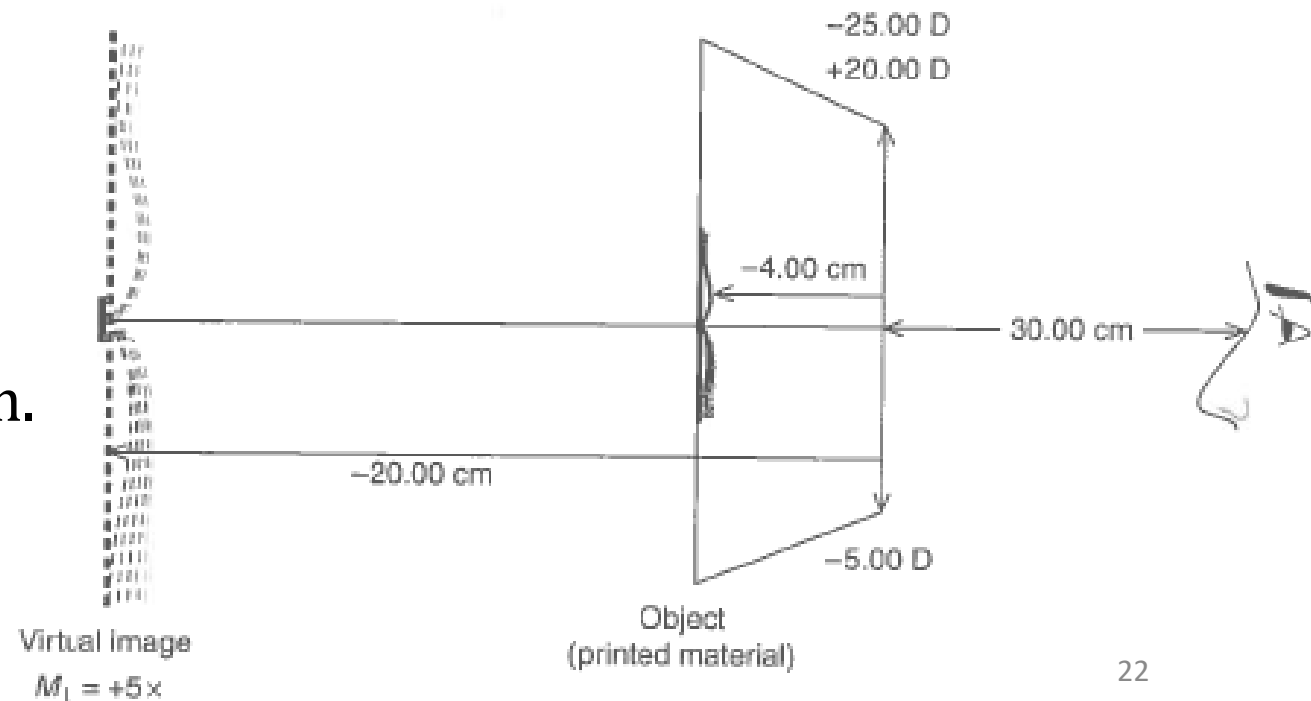
- **6. piemērs:** Pacients var izlasīt 4 M izmēra tekstu 40 cm attālumā no brillu plaknes. Tiek nozīmēta +20,0 D statīva lupa. Lēca ir fiksēta 4 cm attālumā no lasāmā materiāla. Cik tuvu lupai jāatrodas pacienta acīm, lai izlasītu 1 M izmēra tekstu?
- **Laterālais palielinājums:**

$$M = \frac{L}{L'}$$

$$M = \frac{-25,0 D}{-5 D}$$

$$M = + 5 \times$$

- Tā kā relatīvais attālums tika noteikts 10 cm, bet attēls ir 5 x palielināts, tad to var novietot 5 x tālāk – 5 x 10 cm = 50 cm.
  - 50 cm – 20 cm = **30 cm**
  - Nepieciešama **akomodācija**
- 1/0,5 m = **2 D**

Aditīva vienādojums

- Formula, lai noteiktu nepieciešamo aditīva stiprumu, kas nepieciešams darbā ar statīva lupu:

Ekvivalents skatīšanās stiprums = (M) (aditīva stiprums)

M – laterālais palielinājums, ko rada statīva lupu

Pēc iepriekšējā piemēra:

10 cm ekvivalents skatīšanās attālums → +10 D ekvivalents skatīšanās stiprums

+10,0 D = (5) (aditīva stiprums)

$$\text{aditīva stiprums} = \frac{+10,0 D}{5} = +2,0 D$$

Aditīva vienādojums

- **7. piemērs:** Iepriekšējā piemēra pacientam pasliktinās redze un viņš var izlasīt 5 M izmēra tekstu 40 cm attālumā. Joprojām ir nepieciešamība lasīt 1 M izmēra tekstu. Kāds aditīvs ir nepieciešams? Cik tālu no acīm jānovieto statīva lupu, kad patients izmanto aditīvu?
- Nepieciešams 5 x palielinājums
- Ekvivalents skatīšanās attālums $40 \text{ cm} / 5 = 8 \text{ cm}$
- Ekvivalents skatīšanās stiprums $1 / 0,08 \text{ m} = +12,5 \text{ D}$

Ekvivalents skatīšanās stiprums = (M) (aditīva stiprums)

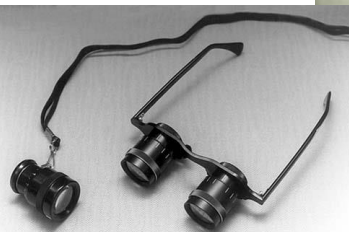
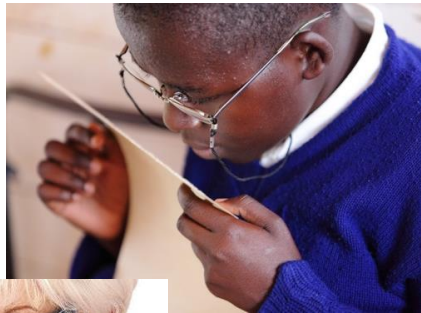
+12,5 D = (5) (aditīva stiprums)

$$\text{Aditīva stiprums} = \frac{+12,5 \text{ D}}{5} = 2,5 \text{ D}$$

$$\text{Attālums no acīm līdz lupai: } \frac{1}{2,5} - 0,2 = 0,4 \text{ m} - 0,2 \text{ m} = 0,2 \text{ m} = 20 \text{ cm}$$

Pozitīva stipruma lēcu palielinātāju priekšrocības un trūkumi

Veids	Priekšrocības	Trūkumi
Rokās turama lupa	<ul style="list-style-type: none"> Fleksibls skatīšanās attālums 	<ul style="list-style-type: none"> Jātur rokā, problēmas pacientiem ar sliktu motoro kontroli. Jātur tuvu lasāmajam tekstam Redzes lauks samazinās, attālinot lupu no acīm.
Pozitīva stipruma lēcas brillēs	<ul style="list-style-type: none"> Pacientam brīvas abas rokas Plašs redzes lauks Līdz aptuveni +6,00 D iespējama binokulāra redze. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasāmo materiālu nepieciešams turēt ļoti tuvu acīm. Galva traucē pietiekami apgaismot lasāmo materiālu.
Brillēm piestiprināmas papildus pozitīva stipruma lēcas	<ul style="list-style-type: none"> Lielāks darba attālums nekā ar liela pozitīva stipruma brillēm Var noņemt no brillēm, kad nepieciešams 	<ul style="list-style-type: none"> Tāpat diez gan tuvs attālums līdz tekstam. Atsevišķiem pacientam var būt grūtības apieties ar šo palīglīdzekli
Statīva lupa	<ul style="list-style-type: none"> Nav nepieciešams turēt rokā. Ērti tiem, kam grūtības stabili noturēt rokas. 	<ul style="list-style-type: none"> Nepieciešams precīzs attālums no acīm līdz lupai. Ierobežots redzes lauks Nepieciešama akomodācija vai aditīvs
Teleskops lasīšanai	<ul style="list-style-type: none"> Lielāks darba attālums 	<ul style="list-style-type: none"> Ierobežots redzes lauks Nepieciešama stabila galvas pozīcija

Efektīvais palielinājums

- Bieži uz palielinātāju iepakojuma norādīts: 2,5 x, 5 x ... - palielinājums par atskaiti ņemot 25 cm attālumu (reference)
- Efektīvais palielinājums = M_{25} = tradicionālais (konvencionālais) palielinājums
- Noderīgi pircējiem, mazāk noderīgi redzes speciālistam

• A - objekts references attālumā veido

leņķi θ pret aci.

• B – objekts novietots pozitīva stipruma lēcas fokusa attālumā, kas veido leņķi θ' pret aci.

Leņķiskais palielinājums $M_{25} = \frac{\theta'}{\theta}$

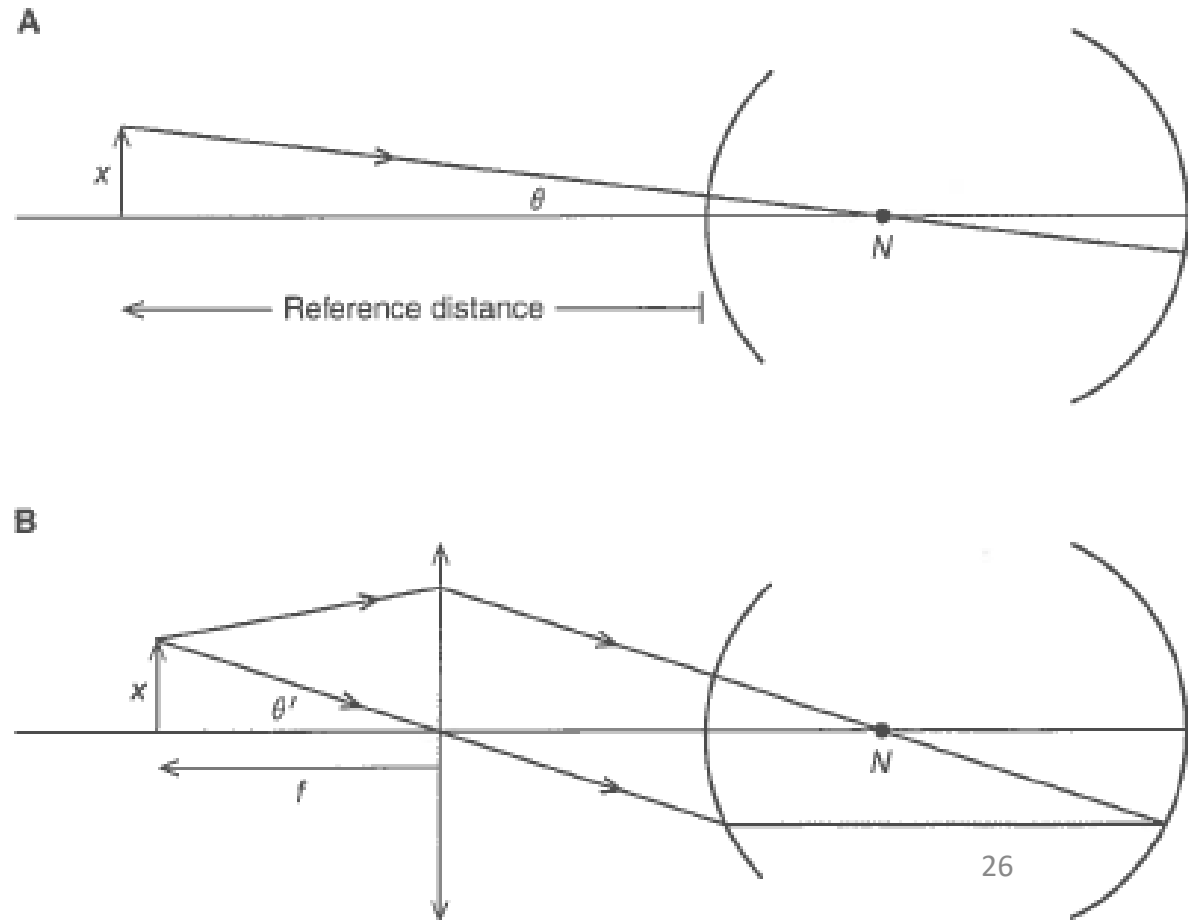
θ' = Objekta izmērs/lēcas fokālais garums

θ = Objekta izmērs/references attālums

$$M_{25} = \frac{\text{References attālums}}{\text{Lēcas fokālais garums}}$$

References attālums 25 cm, $F = 1/f$

$$M_{25} = \frac{F}{4}$$

Efektīvais palielinājums

$$M_{25} = \frac{F}{4}$$

$$2,5 = \frac{F}{4}$$

$$F = 2,5 \times 4 = +10 \text{ D}$$

Ja pacients tur tekstu +10,0 D lēcas fokālajā attālumā, leņķis ir tāds pats, kā ekvivalentajā skatīšanās attālumā, kas būtu 10 cm.

Attālums samazinās no 40 cm uz 10 cm
-> leņķiskais palielinājums 4 x

Ja līdz šim varēja lasīt 4 M, tad ar lupu 1 M (4 x mazāku tekstu)

8. piemērs:

Pacients ir iegādājies 2,5 x lupu. Ja pacients 40 cm attālumā var izlasīt 4 M izmēra tekstu bez lupas palīdzības, kādu tekstu viņš varēs izlasīt ar savu lupu?

Elektroniskie palielinātāji tuvumam

- Arvien populārāki kļūst elektroniskie rokās turamie palielinātāji, lasāmmašīnas vājredzīgiem pacientiem.
- Oriģinālais objekts/teksts tiek palielināts uz ekrāna attēlojot palielinātu elektronisku attēlu.
- Palielinājuma maiņa – zoom
- Iespējams apgriezts kontrasts, papildu krāsu kontrasts.

